

TÉNYEKEL A MIGRÁCIÓS TÉVHITEK ELLEN
GONDOLATOK SZENTES TAMÁS A NEMZETKÖZI MIGRÁCIÓ ÜGYE
A SZÉLSŐSÉGES NÉZETEK TÜKRÉBEN CÍMŰ ELŐADÁSA KAPCSÁN
FACTS AGAINST MISCONCEPTIONS ABOUT MIGRATION
REFLECTIONS ON TAMÁS SZENTES'S LECTURE ON 'THE ISSUE
OF INTERNATIONAL MIGRATION IN THE LIGHT OF EXTREME VIEWS'

Kiss Judit

az MTA doktora, professor emerita, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Világgazdasági Intézet
drjkiss@gmail.com

ÖSSZEFOGLALÁS

Mára a migráció kérdése médiatémává és túlpolitizálttá vált, megközelítését az egyoldalúság, a túlzott leegyszerűsítés és a tévhitek jellemzik. Ennek oka a tények ismeretének hiánya vagy azok tudatos elferdítése, valamint a fogalmak tisztázatlansága és a megfelelő definíció hiánya. Cikkünk célja, hogy tényekkel szálljon szembe azokkal a tévhitekkel, amelyek a migráció mértékére, a migránsok összetételére, képzettségi szintjére, a migráció irányára és hatásaira, valamint következményeire vonatkoznak. A legveszélyesebb tévhit, hogy a migrációt adminisztratív úton, fizikai és jogi akadályok felállításával, a migrációs politikák szigorításával meg lehet állítani. Aki ezt állítja, az nincs tisztában azzal, hogy milyen politikai, gazdasági, társadalmi, humanitárius, családi, személyes, továbbá környezeti és klimatikus okok vezetnek az elvándorláshoz.

A migráció kezelésének (megoldásának?) alapkérdése a kibocsátó ország/régió/kontinens népességtartó és népességmegtartó képességének növelése. A kutatók feladata, hogy az ismert taszító (push) és vonzó (pull) tényezők mellett feltárják azokat a *de-push* elemeket, amelyek a kibocsátó országok stratégiájának részeként csillapítanak a bármikor előforduló migrációs nyomást. Ugyanakkor még egy ilyen stratégia sikeressége esetén is egy egészséges mértékű és összetételű migráció, például diák- és munkaerőmozgás, pozitív hatással lehet a kibocsátó országra. Kérdés, hogy milyen befogadási politikát követ a célország, tudja-e, akarja-e integrálni a migránsokat, milyen finanszírozási forrásokat rendelnek a migrációs politikához, valamint hogy a migránsok mutatnak-e hajlandóságot az integrálódásra.

ABSTRACT

Today, the issue of international migration has become overpoliticised by the media and the general public. Dealing with it is not free from generalities, oversimplifications and misconceptions, because facts are ignored and/or deliberately distorted, let alone the use of unclear terminology and the lack of unambiguous definitions. The main aim of our article is to fight with facts against misconceptions concerning the extent and direction of migration, the composi-

tion and qualification of migrants, and the impact and consequences of international migration on the countries of origin and host countries. One of the most misleading misconceptions is that international migration can be curbed by administrative measures, by enacting legal constraints and erecting physical barriers, or by introducing strict immigration policies. This misconception ignores the main political, economic, social, humanitarian, family, personal and environmental causes of outmigration.

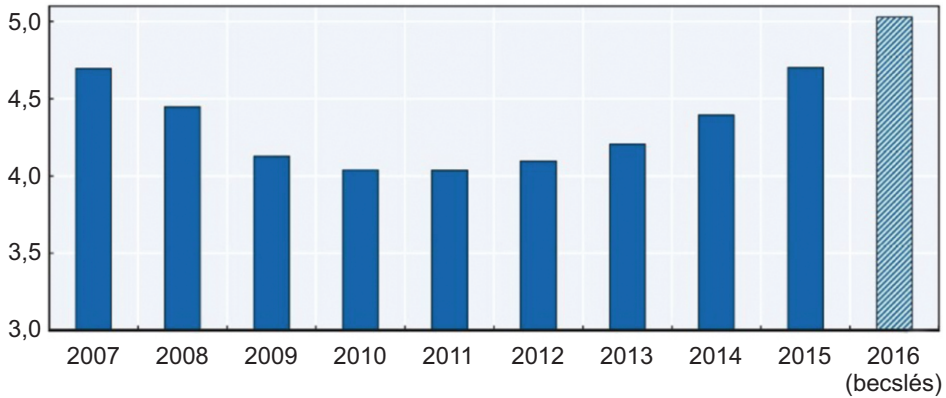
In order to curb outmigration, the population retaining capacity of the country/region/continent of origin should be strengthened. It is the task and duty of researchers to reveal not only the push and pull factors causing migration, but also those 'de-push' factors which might ease migration pressures. These factors should be embedded in the comprehensive socio-economic strategy of the countries of origin. But even with an efficient strategy, the mobility of students and labour migration should not be discouraged, as they might have a positive impact on the country of origin. However, the core issues are: what kind of immigration policy is to be followed by the potential target/host countries, what sort of financial resources will be earmarked, will these countries be open to integrate the immigrants, and will the immigrants be willing to be integrated?

Kulcsszavak: nemzetközi migráció, menekült, migráns, gazdasági bevándorló, szabad munkaerőmozgás, Afrika, hazautalások, népességmentartó képesség

Keywords: international migration, refugees, migrants, labour migrants, free movement of labour, Africa, remittances, population retaining capacity

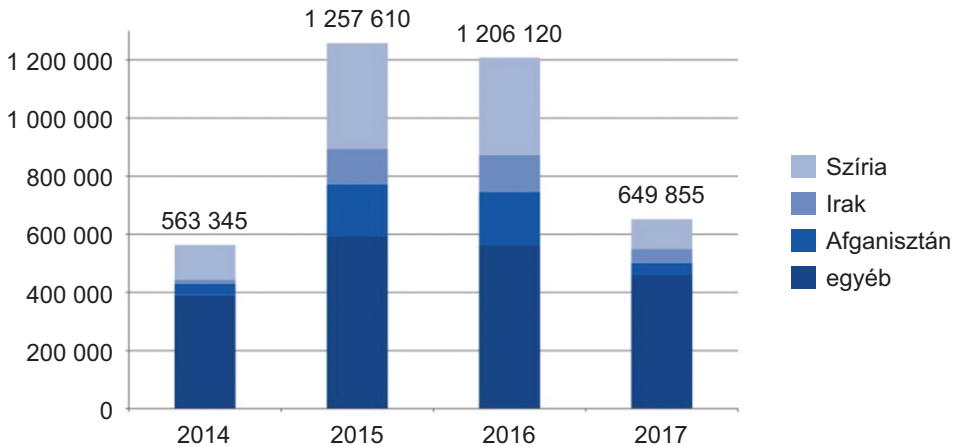
Mint ahogy Szentés Tamás előadása bevezetőjében is utal rá (Szentés, 2018; Szentés, 2017a), a migráció kérdése napjainkra túlpolitizálttá, a politikai csatározások és a szenzációhajhász média felkapott témájává vált. Megközelítését igen sokszor az egyoldalúság, a leegyszerűsítések, a túlzott általánosítások és a tévhitek urálják, amelyek alapvetően a tények ismeretének hiányából vagy azok mesterséges eltorzításából, valamint a fogalmak tisztázatlanságából, a megfelelő definíció hiányából, illetve az ismert kategóriák nem megfelelő használatából, szándékos összemosásából fakadnak. Hozzászólásunk/cikkünk célja, hogy tényekkel szálljon szembe a tévhitekkel.

1. Az *első tévhit* magának a jelenségnek az interpretálásában érhető tetten, amikor is *menekültáradatról*, „*migrációs cunamiról*”, „*nagy menetelés*”-ről, *exodusról* szólnak a hírek a nemzetközi migráció legújabb hulláma kapcsán. Kétségtelen, hogy 2015-ben és 2016-ban megugrott a migránsok száma (lásd az *1. ábrát*), de ez alapvetően a menekültek, s azon belül is a szír menekültek magas számának volt betudható, ami azonban 2017-re (lásd a *2. ábrát*) a felére esett vissza. Maga a migráció, de még a tömegesnek nevezhető migráció sem új jelenség. Az akadémiai kutatóintézetek már 1993-ban foglalkoztak ezzel a jelenséggel, s a kutatás eredménye lett az *Új exodus* című kötet, amelynek jelen sorok írója is társszerzője volt. Legutóbb pedig 2015-ben a Török Ádám által vezetett MTA Migrációs Munkacsoportja készített jelentést az elsősorban Európába irányuló migrációs hullámról és annak Magyarországra gyakorolt hatásáról (Csuka–Török, 2015).

1. ábra. Az OECD-országokba áramló tartós migránsok, végleges leteleplők száma (millió)

Forrás: International Migration Outlook (OECD, 2017, 16.)

2. ábra. Az először regisztrált menedékkérelmek száma az EU-tagállamokban

Forrás: Asylum in the EU Member States (Eurostat, 2018, 1.)

Természetesen a migránsok számának alakulása önmagában nem sokat mond a migráció mértékéről, amely tény ignorálásának veszélyére Szentés Tamás is felhívja a figyelmet. Az igaz, hogy 2015-ben a világ lakosságának 3,4%-a (vagyis 258 millió ember¹) vett részt a nemzetközi, határokat átlépő népességmozgásban² (World Bank Group, 2016), ami némileg több, mint a korábbi évtizedekre jellem-

¹ 7,577 milliárdos népességgel számolva.

² Ugyanakkor ettől jóval nagyobb, mintegy 763 millió (2013-as adat) az ún. belső, határokon belüli migránsok száma (FAO, 2016).

zõ 2-3%, ráadásul nagyobb világnépesség mellett, de a felgyorsult globalizáció és a bizonyos övezetekre (EU, EEA³, EFTA) jellemző szabad munkaerőmozgás körülményei között ez normális jelenség. S ha meggondoljuk, hogy a világon megtermelt áruknak több mint 20%-a lépi át a határokat⁴, és a rendelkezésre álló tőkének ennél is nagyobb százaléka, akkor kissé más megvilágításban látjuk a migrációs nyomást.

Természetesen az átlagszámok nagy szórást takarnak az egyes befogadó és kibocsátó országok esetében. Kuvait lakosságának több mint 70%-a külföldi, Svájc pedig 30% (World Bank Group, 2016). Norvégia esetében az 5,1 milliós lakosságból 2015-ben 772 ezer volt a külföldi, vagyis lakosságának 15,1%-a. Ugyanez az arányszám Magyarország esetében 5,1% (OECD, 2017), de ha évi 1200 főt kellene befogadni, akkor ez a jelenlegi lakosság 0,01224%-a lenne⁵, amitől bortság lenne félteni az etnikai összetételt, a kultúrát vagy a jólétünket. Ráadásul a migráció kétirányú folyamat (emigráció–immigráció), s még a nettó kibocsátó országok esetében is van visszaáramlás. Románia a rendszerváltás óta lakosságának 17%-át veszítette el a kivándorlás következtében, míg Magyarország esetében 5%-os a „veszteség”. Továbbá nem minden népességmozgás jelent végleges letelepedést, hiszen vannak szezonális migránsok, vendégmunkások stb.

2. A fenti végszó vezet a *második tévhithez*, amely szerint a migránsok egy alulképzett, kulturálatlan, bűnözésre hajlamos, veszélyes, *homogén tömeg*, s mint ilyen, nem kívánatos a beengedésük. Ráadásul legtöbbjük illegálisan, sokszor az embercsempészek közvetítésével érkezik. Ez a téveszme azért tudott elterjedni, mert nincs egységesen elfogadott definíciója a migráns fogalmának. Szentes Tamás előadásában felhívja a figyelmet a migráns tömeg összetettségére, és a fő hangsúlyt a menekültek és a gazdasági migránsok megkülönböztetésére helyezi, amit az anyag további részében a vendégmunkásokkal egészít ki (Szentes, 2017a), akikre a magyar társadalom alapvetően a jugoszláv, majd később a török vendégmunkások kapcsán asszociál.

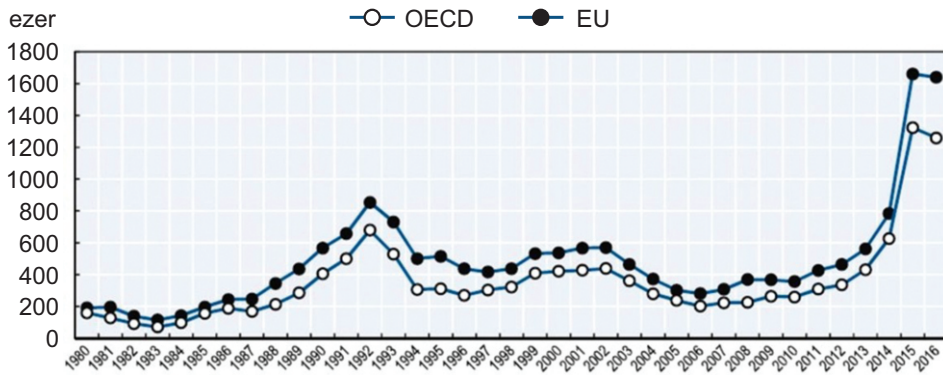
Amennyiben nemzetközi migráción a nemzeti határokon átívelő ideiglenes (3–12 hónap közötti), tartós (1 éven túli) vagy végleges, túlélési és/vagy megélhetési okokból bekövetkező népességmozgást értjük, akkor az OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development, Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet) nyomán legalább az alábbi bevándorló csoportokat szükség-szerű megkülönböztetni és elkülönülten kezelni (lásd a 4. és 5. ábrát):

³ EEA (European Economic Area) – Európai Gazdasági Tér: EU 28 tagállama + Izland, Liechtenstein, Norvégia.

⁴ 2016-os adatokat (75 367 milliárd dolláros világ GDP-t és 15 500 milliárd dolláros világexportot) alapul véve.

⁵ A két arányszámnál természetesen figyelembe kell venni, hogy míg az előbbi *stock* adat, addig az utóbbi egy feltételezett *flow*.

a) *Menekültek*, humanitárius (túlélési) okokból kivándorlók. Ez a kivándorlók legdinamikusabban növekvő szegmense: 1980 és 2015 között a menedékkérők száma az OECD-országokban 200 ezerről 1,5 millióra nőtt (3. ábra), s részarányuk 2015-re megközelítette a 15%-ot (4. ábra). 2016-ban az OECD-országokba érkezők egyharmada volt menekült, mintegy 1,6 millió ember. Rájuk vonatkoznak a Szentés Tamás által kiemelt 1951. évi genfi menekültügyi egyezmény és az ENSZ 1948. évi Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, amelyek alapján humanitárius és szolidaritási alapon be kell őket fogadni, s számuk csökkenésére csak a polgárháborúk, fegyveres konfliktusok megszüntével, csillapulásával, rendezésével lehet számítani.

3. ábra. Az új menedékkérelmek száma 1980 óta az OECD-országokban és az EU-ban (ezer)

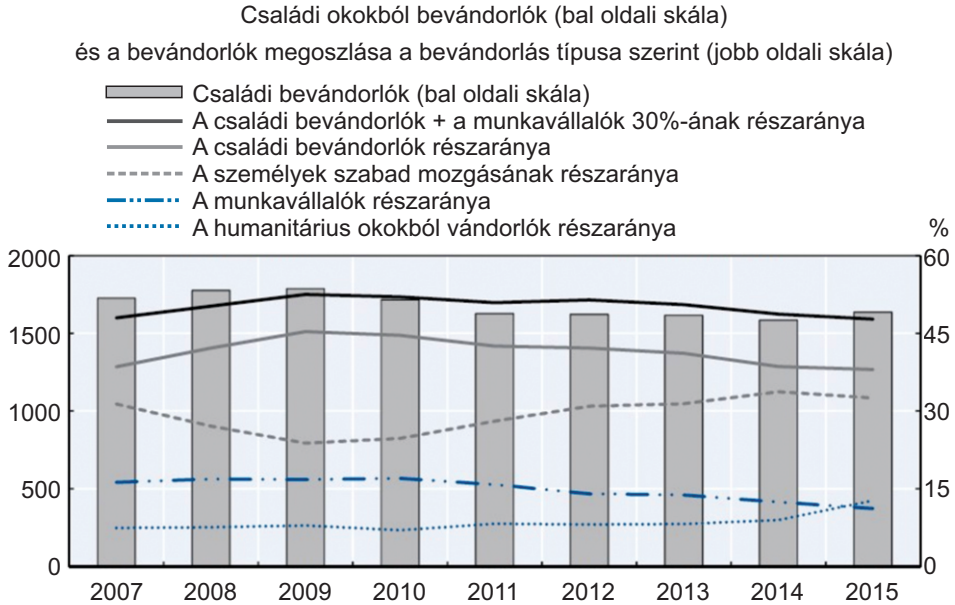
Forrás: International Migration Outlook (OECD, 2017, 26.)

b) *Családi okokból történő migráció* (family migration). Erről sokkal kevesebb szó esik, holott ma már az OECD-országokba érkezők 40%-a (!) ilyen alapon vándorol be.⁶ Ennek legfőbb formái a különböző országok állampolgárai közötti házasságkötés (family formation); a családgyesítés (family unification), amikor is a már bevándorolt családtagja (szülő, gyerek, házastárs) egy idő elteltével követi a migránst; a migránssal együtt érkező családtagok (accompanying family) és az örökbe fogadás (international adoption). Mivel ezek legális bevándorlási formák, amelyek egy részét (például családgyesítés) nemzetközi szerződések is garantálják⁷, így nem tilthatók be, és nem is korlátozhatók, illetve a 2. és 3. formáció esetében a „fő migráns” befogadásával szabályozható.

c) A *szabad munkaerőmozgás* következtében érkezők aránya 2007 és 2015 között az OECD-országok esetében 30% körül mozgott némi fluktuációval (4. ábra). Ide tartozik az EU-n (továbbá az EEA-n és az EFTA-n) belüli szabad

⁶ Az USA-ban ez az arány 75% volt 2015-ben (OECD, 2017).

⁷ Lásd: *Universal Declaration of Human Rights* (1948).

4. ábra. Az OECD-országokba érkezők megoszlása a bevándorlás típusa szerint, 2007–2015

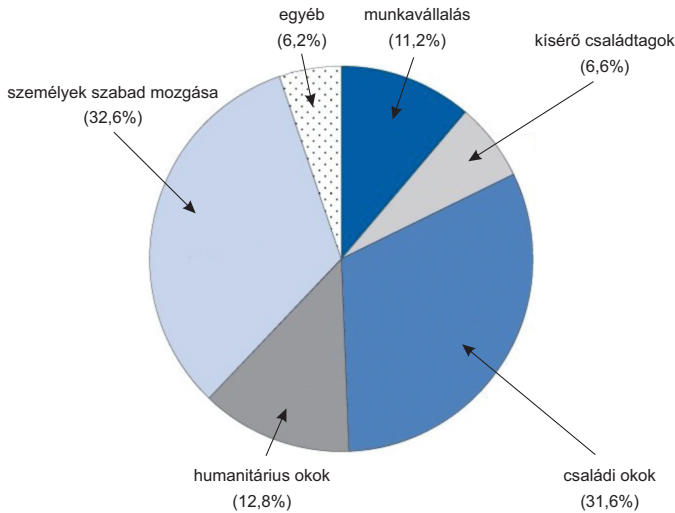
Forrás: International Migration Outlook (OECD, 2017, 111.)

munkaerőmozgás⁸ (kelet-európaiak Nyugat-Európába áramlása vagy az ún. *posted workers*⁹ kategória), ami a vállalkozás és a munkavállalás szabadságáról szóló EU-s jog alapján történik, továbbá a vendégmunkások migrációja az országok közötti megállapodásoknak megfelelően. Ez lehet tartós, akár végleges (például magyar orvosok Nagy-Britanniában), de lehet szezonális is (eperszedő lengyelek Norvégiában, turizmusban dolgozó magyarok Ausztriában). Mivel ezek is legális mozgások, így aligha korlátozhatók, ráadásul várható, hogy a globalizálódó világ-gazdaságban az áruk és a tőke többé-kevésbé szabad mozgása mellett a *munkaerő szabad mozgása* vagy ennek igénye is bekövetkezik, ami további migrációhoz vezethet. 2015-ben a nemzetközi migráció közel 60%-át tette ki a munkaerőmozgás, ami 150 millió főt jelent (OECD/ILO, 2018).

d) *Diákmobilitás*. Ez alapvetően felsőfokú intézményekbe beiratkozott külföldieket takar, ami lehet végleges (ha nem tér haza), de lehet ideiglenes, amikor a tanulmányok végeztével hazatér. Számuk 2015-ben 1,5 millió volt az OECD-or-

⁸ Ez azt jelenti, hogy ezeken a régiókon belül nincs szükség tartózkodási engedélyre (residence permit) a munkavállaláshoz.

⁹ Ennek keretében a munkaadó alkalmazottját más országban végzendő munkára rendeli ki. Ez ténylegesen egy olyan cégen belüli (intra-firm) munkaerőmozgás, ahol a cég több országban is tevékenykedik. Példa lehet egy multinacionális vállalat menedzsere, aki Magyarországon dolgozik.

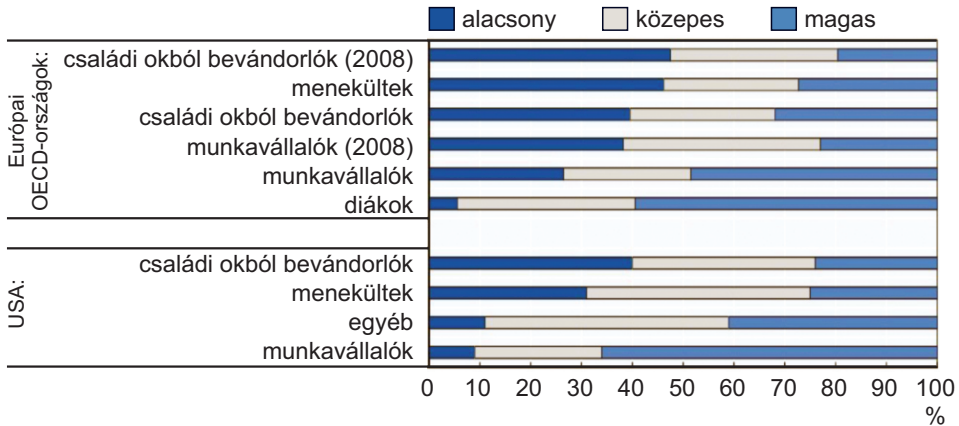
5. ábra. Az OECD-országokba érkezők megoszlása a bevándorlás típusa szerint 2015-ben (%)

Forrás: International Migration Outlook (OECD, 2017, 18.)

szágok esetében, s több mint 40%-uk az USA-ba, 15%-uk pedig Nagy-Britanniába ment (OECD, 2017). (Magyarországon 2015-ben 5800 külföldi iratkozott be felsőfokú oktatási intézménybe.) Ez egy olyan előremutató kategória, ami mindenképpen támogatandó, fejlesztendő, hiszen ezzel mindegyik résztvevő ország nyerhet. A fejlett országok célja a külföldi hallgatók számának növelése, majd pedig végzés után a saját munkaerőpiacán való tartása.

e) Végül, a nem OECD-országokból legálisan vagy illegálisan érkező *megélhetési (gazdasági) bevándorlók*. Ténylegesen róluk – és a menekültekről – szól a migrációs hecckampány, de minden fentebbi csoportba tartozó személyre kivetítik. Tény, hogy ezen migráncsoport esetében az *illegális* egy olyan probléma, amely ellen a célországoknak határozott intézkedéseket kell hozni, ugyanakkor a megoldás aligha lehet a fentiekben részletezett valamennyi bevándorló csoport kirekesztése, megbélyegzése. Ez olyan, mintha néhány csempész és csempészáru miatt a világkereskedelmet akarnánk „betiltani” és az importot kizárni.

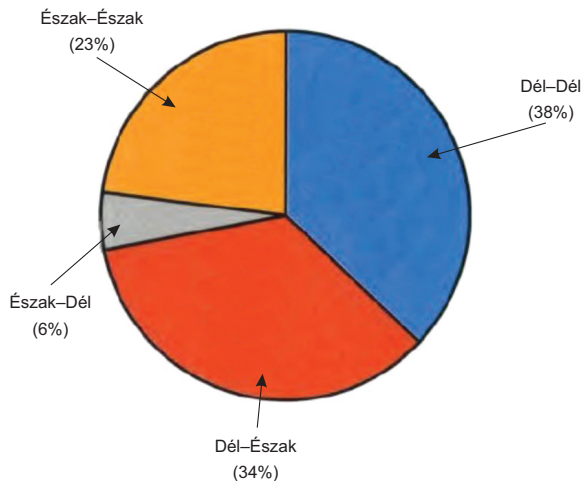
3. Miután feltártuk, hogy a bevándorlók nem alkotnak homogén tömeget, így igen könnyen cáfolható az a másik *tévhit* is, hogy minden migráns *tanulatlan és képzetlen*. Mint ahogy a 6. ábra is mutatja, a legmagasabb iskolai végzettséggel a szabad munkaerőmozgás keretében érkezők, illetve a felsőfokú oktatási intézménybe beiratkozottak rendelkeznek, míg a legalacsonyabbal a családi okokból migrálók (akiknek jelentős része nő), valamint a menekültek. Pozitív fejlemény, hogy javuló tendenciát mutat a bevándorlók iskolai végzettség szerinti megoszlása.

6. ábra. A különböző migránskategóriák iskolai végzettség szerinti megoszlása az európai OECD-országokban és az USA-ban, 2014 (%)

Forrás: International Migration Outlook (OECD, 2017, 143.)

4. Egy további torzítás (*tévhit*) az egész migrációs problematikának Észak–Dél, s ezen belül is *Afrika–Európa* szegmensre való leszűkítése és Európa afrikai migránsáradattal való ríogatása. Ezzel szemben a tény az, hogy a nemzetközi migránsok nagyobbik része (38%-a) a fejlődő világon belül mozog (Dél–Dél), s csak kisebbik fele (34%-a) Dél–Észak irányba (World Bank Group, 2016), és nekik is csak egy részük tart Európába, míg másik részük Észak-Amerikába, Ausztráliába.

7. ábra. A migránsok különböző „régiók” közötti áramlása (%)

Forrás: Migration and Remittances Factbook (World Bank Group, 2016, 28.)

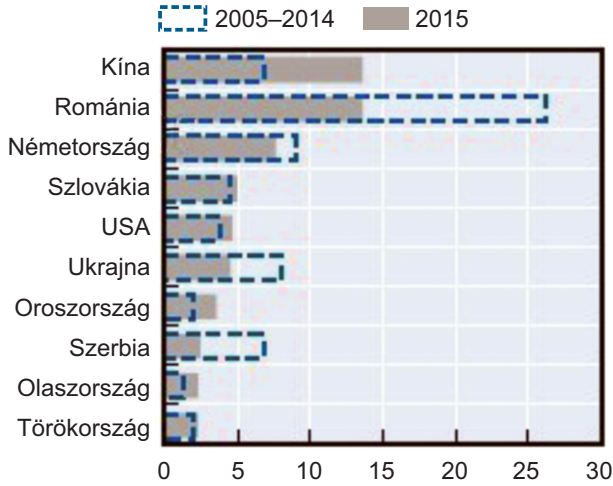
2015-ben az afrikaiak részaránya a nemzetközi migrációban 8,6% volt (Tarrósy, 2017), vagyis a népességszámhoz képest alulreprezentált, hiszen jelenleg (2018) a világ népességének már 16,7%-a él Afrikában (URL1). Ráadásul az afrikai elvándorlók jelentős része el sem hagyja a kontinenst, sőt az országát is magában foglaló szubrégiót sem, mivel az afrikai migráció nagyobbik része *Afrikán belüli* népességmozgás, ami aligha új fejlemény. Nem beszélve a Szentes Tamás által is említett afrikai vándormunka-rendszerről (Szentes, 2017a), amely országokon, esetleg szűkebb régiókon belül zajlik, és hosszú múlttal rendelkezik.

Ugyanakkor tény, hogy igen magas az afrikaiak migrációs hajlandósága, minden harmadik afrikai hazáján kívül szeretne boldogulni, de ez nem feltétlenül jelent európai desztinációt. Azonban még ez sem lenne meglepő, tekintettel a gyarmati múltra. 2016-ban 9 millió afrikai migráns érkezett Európába, de 4 millió Ázsiába és 2 millió Észak-Amerikába. Ugyanakkor 6 millió afrikai célállomása Nyugat-Afrika volt, 4,6 millióé Kelet-Afrika és 2,7 millióé Dél-Afrika. Vagyis 50%-kal több afrikai választotta célállomásul Afrikát, mint Európát. A Pew Research Institute legfrissebb kutatása szerint 2017-ben a szubszaharai afrikai migránsok 68%-a másik afrikai országban élt, s csak 17%-uk élt az EU-ban, valamint Norvégiában és Svájcban. Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy ez az arányszám 1990-ben még csak 11% volt (Connor, 2018).

Hogy Európa afrikai migráció általi fenyegetettsége mennyire megalapozatlan, azt az is mutatja, hogy 2016-ban az OECD-országokba a legtöbb bevándorló az alábbi országokból érkezett (a bevándorlók csökkenő számsorrendje alapján, zárójelben az adott évben érkezettek száma): Kína (540 ezer), Szíria (430 ezer), Románia (425 ezer), Lengyelország (306 ezer) és India (268 ezer) (OECD, 2017), vagyis *NEM* Afrikából. Az első ötven kibocsátó ország között csak öt afrikai van, nevezetesen Marokkó, Nigéria, Eritrea, Algéria és Egyiptom. Érdekesesség, hogy 2014-ben és 2015-ben 80%-kal több magyar érkezett az OECD-országokba, mint a közel kétszázmillió lakosú Nigériából (99 ezer vs. 54 ezer).

Magyarország esetében sem beszélhetünk afrikai migrációs áradatról, hiszen a bevándorlók kibocsátó országok szerinti bontása azt mutatja, hogy ez első tíz ország között egyetlenegy afrikai ország, sőt fejlődő (Dél) ország sincs.¹⁰ 2015-ben az Afrikából Magyarországra bevándorlók száma nem érte el az ezret. De még a menedékkérők esetében is alacsony, 10% alatti az afrikaiak részesedése (2016-ban a számuk 2854 volt a 29 432 menedékkérő közül), s ők is alapvetően Észak-Afrikából érkeztek (Marokkó, Algéria, Egyiptom). A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2017-ben összesen mintegy hatezer afrikai bevándorló élt jogszerűen hazánkban (Tarrósy, 2017).

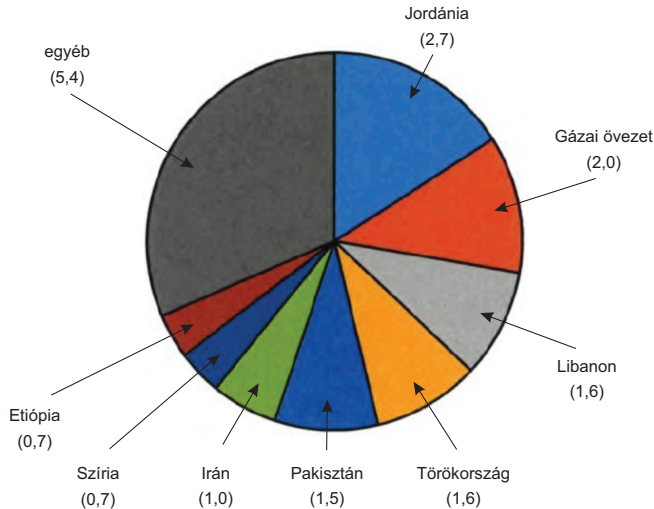
¹⁰ Kína státusáról lehet vitatkozni, de a világ második gazdasági hatalmát aligha lehet fejlődő országnak tekinteni, habár az OECD DAC (Development Assistance Committee – Fejlesztési Segítségnyújtási Bizottság) listáján még mint segélyrecipiens ország szerepel, akinek Magyarország is nyújtott fejlesztési támogatást.

8. ábra. A Magyarországra érkező migránsok kibocsátó ország szerinti megoszlása (1000 fő)

Forrás: International Migration Outlook (OECD, 2017, 58.)

A fentiekből az következik, hogy a nemzetközi migráció jelentősebb Dél–Dél vonatkozásban, mint Észak–Dél kontextusban, nem beszélve a fejlődő régiókon belüli migrációról. S még a menekültek esetében sem állja meg a helyét az a vélekedés, hogy első számú célpontjuk Európa lenne. A legfőbb befogadó országok 2014-ben ugyanis nem európai országok voltak, hanem Jordánia, a Gázai-övezet, Libanon, Törökország, Pakisztán, Irán stb.

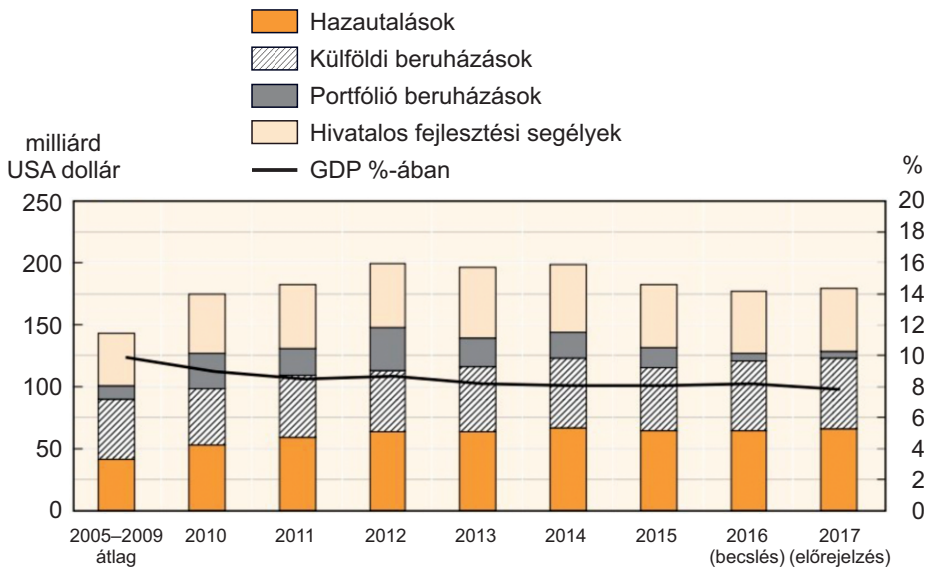

9. ábra. A menekültek befogadó országok szerinti megoszlása, 2014

Forrás: Migration and Remittances Factbook (World Bank Group, 2016, 24.)

5. Egy következő *tévhit*, hogy a *migrációnak több a negatív, mint a pozitív hatása*, feltéve, ha ez utóbbit egyáltalán elismerik. Kétségtelen, hogy a tömeges bevándorlás gazdasági, társadalmi, kulturális, vallási feszültségek forrása lehet, nem beszélve az olyan negatív hatásokról, mint a Szentés Tamás által is említett dezintegráció és a *brain drain* (Szentés, 2017a, 2017b), ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni a *pozitív hatásait*, amelyek mind a befogadó, mind a kibocsátó országokban kimutathatóak (OECD/ILO, 2018).

Itt és most csak egyetlen aspektust emelnénk ki, nevezetesen a külföldön dolgozók *hazautalásait*. A fejlődő országok által élvezett hazautalások mértéke 1990 és 2014 között 29 milliárd dollárról 431 milliárdra nőtt¹¹, míg az összes oda irányuló külföldi tőke (FDI, Foreign Direct Investment) 19 milliárdról 662 milliárdra és az összes segély (ODA, Official Development Assistance) 53 milliárdról 135 milliárdra. Vagyis a külföldön dolgozó fejlődő országbeliek háromszor annyi pénzt utaltak haza, mint amit segélyként országuk az összes fejlett országtól kapott. (Érdeemes megjegyezni, hogy Magyarország esetében a hazautalások mértéke [2014 = 4,5 milliárd dollár] körülbelül megegyezik az EU-s „pénzek” összegével.) Ráadásul Afrika esetében a hazautalások (2017 = 66,2 milliárd dollár) nemcsak a segélyeknél (2017 = 50,9 milliárd dollár), de a külföldi

10. ábra. Az Afrikába irányuló pénzügyi áramlások megoszlása, 2005–2017

Forrás: African Economic Outlook, 2017 (OECD–UNDP, 2017, 44.)

¹¹ A legfőbb recipiensek India, Kína, a Fülöp-szigetek, Mexikó, Franciaország és Nigéria voltak 2015-ben (World Bank Group, 2016).

tőkeberuházásoknál (2017 = 57,5 milliárd dollár) is nagyobb összeget tesznek ki (lásd a 10. ábrát), bár ez utóbbi inkább Afrika többi fejlődő régióján alacsonyabb tőkevonzó képességének tudható be.

Nem beszélve arról, hogy a fejlődő országok egészére vonatkozó 431 milliárdos és az Afrikára érvényes 66,2 milliárd dolláros hazautalási összeg csak a legális csatornákon hazajuttatott pénzeket foglalja magába, mert igen sok esetben olyan magas a tranzakciós költség (akár az összeg 20%-a is lehet), hogy eltekintenek a banki átutalástól. Az persze egy alaposabb kutatást igénylő kérdés, hogy mire fordítják a hazautalásokat, de igen sok esetben a háztartások kiadásait (fogyasztás, oktatás, egészségügy stb.) finanszírozzák belőle, esetleg kisebb beruházásokat eszközölnék (Kiss, 2017). Ráadásul a hazautalások mintegy 40%-a vidéki területekre irányul (FAO, 2016), mivel a migránsok jelentős része innen indult el.

6. S végül egy további tévhit az, hogy a migrációs „áradatot” adminisztratív módon, fizikai és jogi akadályok felállításával, kerítéssel, a migrációs politikák szigorításával meg lehet állítani. Aki ezt állítja, az nincs tisztában azzal, hogy milyen politikai, gazdasági, társadalmi, humanitárius, családi, személyes, valamint környezeti és klimatikus okok vezetnek a migrációhoz, milyen ún. *push* (taszító) tényezők és ún. *pull* (vonzó) erők hatnak a népességmozgásra (Todaro, 1989). Elterjedt nézet, hogy az elmaradottság, a torz gazdasági fejlődés (maldevelopment), a szegénység, az egyenlőtlenség, a munka- és megélhetési lehetőségek hiánya, az élelmezési problémák képezik az elvándorlások táptalaját (Biedermann, 2016). Ugyanakkor a migráció magasabb fejlettségi szinten is bekövetkezhet (lásd Kína vagy Magyarország esetét). Ráadásul, ha mindenféle migrációt korlátozunk, akkor a kibocsátó, de a befogadó országokat is megfosztjuk azoktól a pozitív hatásoktól (például a hazautalásoktól, melyek sok esetben jelentősebbek, mint a segélyek, vagy a brain draintől, ami nélkül az USA tudományos-kutató kapacitása egészen más képet mutatna), amelyek mind a migráció következményei.

Igen sokan mutatnak rá a fejlett országok felelősségére, amelyek kereskedelem- és segélypolitikájukkal nem tudtak olyan fejlődést generálni a kibocsátó országokban, ami elejét vette volna a tömeges kiáramlásnak. A fenti összehasonlítás (lásd a 10. ábrát) ráirányítja a figyelmet a migráció és a segélyek kapcsolatának kérdésére. Egy korábbi tanulmányában Szentes Tamás is felveti, hogy a segélyszervezetek miért nem hatékonyabbak a migráció „megelőzésében”, a hátramaradottak támogatásában stb. (Szentes, 2017b). Ez a megállapítás annál is inkább helytálló, mivel amennyiben a segélyszervezetek a migrációs kérdéssel foglalkoznak, azt részben a fogadó országban teszik. Azonban ezeket a költségeket (például a menekültellátás költségeit), csakúgy, mint a külföldi diákoknak nyújtott ösztöndíjakat hivatalos fejlesztési segélyként számolják el, amit a civil szervezetek,

élükön a CONCORD¹²-dal, hevesen bírálják, hiszen ezek az összegek a donor országokban és sokszor a donor országok érdekeit szolgálva, pénzügyi terheiket csökkentve kerülnek elköltésre. Annak ellenére, hogy a segélyezési koncepció és a segélyezés architektúrája jelentős átalakuláson megy keresztül¹³, mégis mindkettő gyökeres átalakítást igényel. Nagyon kevés kutatás vizsgálja azt, hogy a segélyezés elősegíti vagy meggátolja-e a migrációt. Találunk példát mindkettőre, vagyis nincs egyértelmű ok-okozati összefüggés.

A migráció kezelésének (megoldásának?) alapkérdése a kibocsátó ország/régió/kontinens *népességeltartó és népességmentartó képességének* növelése. S az lenne a kutatók feladata, hogy a feltárt/ismert/működő *push* és *pull* faktorok mellé feltárják azokat a „*de-push*” elemeket, amelyek az egyes országstratégiák részeként csillapítanak a bármikor előforduló migrációs nyomást. S itt található meg új feladatát a nemzetközi segélyezés, amelynek el kellene mozdulni a donor-érdekek primátusától a recipiensek érdekei és céljai felé. Ugyanakkor még egy ilyen stratégia sikeressége esetén is egy egészséges mértékű és összetételű migráció, diák- és munkaerőmozgás pozitív hatással lehetne a kibocsátó országokra.

Ez azonban attól is függ, hogy milyen befogadási politikát követ a célország, tudja-e, akarja-e integrálni a migránsokat megfelelő, testre szabott oktatással, képzéssel, egészségügyi ellátással, szociális juttatásokkal, az alapellátáshoz való hozzáféréssel, munkahelyek/megélhetés biztosításával, a végzettséget igazoló dokumentumok honosításával, a munkáltatókkal való konzultációval, az állampolgársághoz való hozzájutás biztosításával, valamint a lakossággal való párbeszéddel (European Commission, 2016). Továbbá az is tisztázandó, hogy milyen finanszírozási forrásokat rendelnek a befogadó országok az integrációs politikákhoz. Ezek hatékonysága természetesen attól is függ, hogy a migránsok mutatnak-e hajlandóságot a fenti értelmű integrálódásra. A befogadó ország/közeg és a befogadásra váró migráns közötti közvetítésben, párbeszédben igen fontos szerep jut a civil szervezeteknek, köztük a humanitárius és segélyszervezeteknek.

IRODALOM

African Development Bank–OECD–UNDP (2017): *African Economic Outlook, 2017*. Abidjan–Párizs–New York: African Development Bank–OECD–UNDP, https://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/AEO_2017_Report_Full_English.pdf

¹² CONCORD = Confédération européenne des ONG d'urgence et de développement, a humanitárius és fejlesztési segélyezéssel foglalkozó európai civil szervezetek ernyőszervezete, melynek a magyar HAND (Nemzetközi Humanitárius és Fejlesztési Civil Szövetség) is tagja.

¹³ Ebben a témakörben jelenik meg egy könyvünk várhatóan 2018 végén az Akadémiai Kiadó gondozásában.

- Biedermann Zs. (2016): A szubszaharai Afrikából Európába irányuló migráció kiváltó okai. (*Műhelytanulmányok* 113) Budapest: MTA KRTK VKI, <http://mek.oszk.hu/16000/16000/16000.pdf>
- Connor, P. (2018): *International Migration from Sub-Saharan Africa Has Grown Dramatically since 2010*. <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/02/28/international-migration-from-sub-saharan-africa-has-grown-dramatically-since-2010/> (letöltve 2018. 04. 04.)
- Csuka Gy. – Török Á. (szerk.) (2015): *Az Európába irányuló és 2015-től felgyorsult migráció tényezői, irányai és kilátásai*. Budapest: MTA, https://mta.hu/data/cikkek/106/1060/cikk-106072/_europabairanyulo.pdf
- European Commission (2016): *Action Plan on the Integration of Third Country Nationals*. Brussels: European Commission. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/20160607/communication_action_plan_integration_third-country_nationals_en.pdf (letöltve 2018. 03. 30.)
- Eurostat (2018): Asylum in the EU Member States. *Newsrelease*, 47/2018, 20 March 2018. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8754388/3-20032018-AP-EN.pdf/50c2b5a5-3e6a-4732-82d0-1caf244549e3> (letöltve 2018. 04. 02.)
- FAO (2016): *Migration and Agriculture*. Róma: FAO
- Kiss J. (2017): A világgazdasági tényezők szerepe Afrika gazdasági fejlődésében. In: Biedermann Zs. – Kiss J. (szerk.): *Szubszaharai Afrika gazdasága a 21. században*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 127–162.
- OECD (2017): *OECD International Migration Outlook, 2017*, 41st edition. Párizs: OECD, DOI: 10.1787/migr_outlook-2017-en, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2017_migr_outlook-2017-en#page1
- OECD/ILO (2018): *How Immigrants Contribute to Developing Countries' Economies*. Párizs: OECD, DOI: 10.1787/9789264288737-en, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---migrant/documents/publication/wcms_616038.pdf
- Szentes T. (2017a): *A migráció problematikája a viták tükrében*. Kézirat
- Szentes T. (2017b): *Észrevételek a migráció ügyében folyó vitához (avagy ki törődik egyáltalán Afrikával is?)* Kézirat
- Szentes T. (2019): A nemzetközi migráció ügye a szélsőséges nézetek tükrében. *Magyar Tudomány*, 180, 1, 10–27.
- Tamás P. – Inotai A. (szerk.) (1993): *Új exodus. A nemzetközi munkaerő-áramlás új irányai*. Budapest: MTA Társadalmi Konfliktusok Kutató Központja–MTA Világgazdasági Kutató Intézete
- Tarrósy I. (2017): Afrikaiak a világban, afrikaiak Magyarországon – Elhanyagolt diaszpóra? *Modern Geográfia*, IV, 1–17. <https://bit.ly/2ychfFs>
- Todaro, M. P. (1989): *Economic Development in the Third World*. New York: Longman Publishers
- World Bank Group (2016): *Migration and Remittances Factbook*. 3rd Ed. Washington: World Bank Group, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/23743/9781464803192.pdf>

URL1: www.un.org